

НЕСТОР–ЛІТОПИСЕЦЬ

Як тільки орда чужинців відкотилася, в Україні почалося стрімке відродження християнської духовності й культури: відбудовувалися храми, монастирі... А так як саме ченці були найосвіченішими людьми, тогочасною культурною елітою, то розуміли, що необхідно укласти літописи, аби зберегти для наступних поколінь пам'ять про минуле держави.

Вивчаючи українську історію, якось мимоволі, подумки, завжди дякуєш тим людям, які стояли на зорі історичної науки. Вище я часто цитував літописця Нестора, а тепер прийшла черга розповісти і про нього самого.

Народився він у 1056 році. Маючи сімнадцять літ, був прийнятий до Києво–Печерського монастиря. Спочатку, звичайно ж, був послушником, а потім став монахом–чорноризцем. Тобто ченцем, який веде особливо скромне, з підсиленими молитвами й постом, життя. Нестор користувався повагою й авторитетом серед братства, а тому був обраний ігуменом. Маючи гострий розум і хорошу пам'ять, Нестор багато читав. Література була не тільки релігійною, а й філософською, історичною... Брався за перо і сам. До нашого часу збереглося три його праці.

Першим було “Житіє Бориса і Гліба”. Завдяки Нестору імена цих юних княжичів не були забуті. Потім було “Житіє святого Феодосія Печерського”. Твір написаний просто і доступно. Він дає величезний матеріал про життя святого, наводить уривки з його повчань, розповідає про історію монастиря. Твір значною мірою вплинув на східнослов'янську житійну літературу.

І нарешті, літопис “Повість врем'яних літ”. Нестора надзвичайно цікавила історія рідної землі. Він читав і перечитував усе, що міг знайти по цій темі: дивом вцілілі літописні згадки своїх попередників (ігуменів Никона та Іоанна), твори грецьких авторів, в яких були свідчення про Русь (Григорій Амартол), а також не залишав без уваги народні перекази... Та окремо кожний твір давав лише епізодичні відомості. Тоді Нестор вирішив написати таку книгу, яка, опираючись на праці попередників, відтворювала повну історичну картину.

Усамітнівшись у своїй келії, взявши в руку перо, при тьмяному мерехтінні свічки, Нестор писав Історію! При написанні кожен факт ретельно обмірковувався й перевірявся, щоб не припуститися помилки. Робота тривала протягом 1110–1112 років.

Про що ж твір? “Літописець Руський, з Богом починаємо. Отче, благослови!.. З чого пішла Руська земля і чого такою стала” — такі слова вивів Нестор на початку. Далі розповідає, як після всесвітнього потопу сини Ноя розселилися по всій землі... Змальовує, як із євангельською проповіддю приходив в Україну святий апостол Андрій... Детально розповідає про князювання Аскольда й Діра, Олега, Ігоря, Ольги... Зупиняється на хрещенні Володимира і всього народу... Розповідає про дипломатичні стосунки Київської Русі з іншими країнами... З гіркотою й болем оповідає про іноземні зазіхання та княжі міжусобиці...

Нестор закликає співвітчизників до миру і єднання. Загалом про Русь–Україну автор говорить, як про окрему, самобутню, ні від кого незалежну державу, яка має своє особливе місце серед інших країн. Правда, із сумом зазначає, що хоч “земля наша велика й багата, але ладу в ній нема”. Та автор оптимізму не втрачає. Прикладами з минулого показує, що зло завжди буде переможене. Також у “Повісті...” багато географічних даних, розповідається про сонячні затемнення, землетруси, що відбувалися у ті часи... В творі рясно наводяться цитати з Біблії.

У 1114 році Нестор помер і був похований у рідному монастирі. Літописання було передано у Видубицький Михайлівський монастир, де ігумен Сильвестр переробив заключні статті твору, довівши розповідь до 1117 року.

“Повість врем'яних літ” є цікавою і особливо цінною ще й тому, що про деякі історичні факти тепер можна дізнатися лише із неї. Високо цінував літопис Михайло Грушевський. Він писав, що Нестор був великий ерудит, високообдарований дослідник, який створив першу наукову концепцію історії України.

Старовинні літописи нерідко закінчувалися словами: “А хто читає книги ці — помолися за мене”. 9 листопада православна церква відзначає день преподобного Нестора.

<https://www.e-reading.club/chapter.php/1021229/28/Chos - Istoriya hristiyanstva v Ukraini.html>

